

Om at være præst i Trinitatis Sogn 1845-1858

"Et Levnedsløb" selvbiografi af Fr. Hammerich, kapellan ved Trinitatis kirke 1845-58. Udgivet af sønnen Angul Hammerich 1882.

Uddrag af biografien indtastet af Kirsten Sandholt 2006.

Første del på 320 sider omfatter foruden et forord, følgende afsnit: Familien Hammerich, Min barndom(1809-1822), Skoletiden (1822-1825), Studenterårene (1825-1830), De første kandidatår, forlovelse (1830-34), Udlandsrejse, giftermål, liv i København (1834-1839).

Anden del på 176 sider indeholder følgende afsnit: Fra en landsbypræstegård (1839-1842), Fra studerekamret og et præsteliv i hovedstaden (1842-1848), Fra krigsårene (1848-1850), Fra mit senere præsteliv, rigsdagen og studerekamret (1850-1859), Fra mit liv som professor (1859-1874).

Anden del side 61-65

... Alligevel fik jeg i slutningen af året 1845 æmbedet som residerende kapellan ved Trinitatis kirke. Hvem der egentlig har talt min sag foruden Dronning Karoline Amalie, ved jeg ikke; hun har selv sagt mig, at hun gjorde det. Jeg havde næmlig haft lejlighed til at lære at kende den ædle fyrstinde, der siden altid har vist mig såre megen godhed. Hendes indflydelse alene har imidlertid næppe skaffet mig æmbedet. Men jeg er nu af P.Kierkegaards mening, som en gang, da vi talte derom, ytrede: "det må dog vist i grunden være vor Herre, som bortgiver præstekald, det har jeg altid troet!"

Jeg havde følt, hvor bunden min tilværelse var til København, og blev lykkelig, da jeg nu også som præst kunne virke her. Med mine æmbetsbrødre ved kirken har jeg altid stået på god fod. Sognepræst var den gamle Dr. Rothe, en begavet natur og en mand, om hvem jeg kun kán vidne ved hans grav: jo nærmere man kom ham, des mere elskede man ham.

Selv med de grå hår talte og handlede han som et ungt menneske, altid livlig, altid frisk, vidrig, men ikke sjældent også hensynsløst letsindig og værst mod sig selv; herfra skrev de onde rygter sig, der kom i omløb om ham. Han talte ligefræm om dem; til min hustru sagde han første gang de sås: "er De dog nu ikke i grunden angst for mig, frue? Der står sådan en svovlstank om mig, ja, jeg ved det nok!" Hvor uendelig meget bædre end sit rygte var den mand ikke! Vred på ham kunde man ikke blive, selv når han var nærgående, hvad tit skete; han sagde engang til dr. Münter: "hør min broder, hans prædiken er jo ikke andet end vrøvl med trommemusik!" I sådanne øjeblikke sagde han gærne "han" til folk.

Til Trinitatis kirke hørte den gang omtrent 40.000 mennesker, for en stor del af de lavere klasser, og vi var med kateketen kun 4 præster i alt ved den. Det var ved første øjekast til at forfærdes over. Deraf kunde jeg imidlertid ikke regne flere til min menighed end dem, der frivilligt sluttede

sig til mig; i København var sognebåndet jo så godt som løst. At bære sig ad som i Starup og gå omkring fra hus til hus, gik slet ikke, det ville blive fuldstændig vrangtydet. Man måtte vente til folk kom til én.

Æmbedets verdslige side var henlagt under sognepræsten, der måtte holde åbent kontor 4 til 5 timer af dagen, kun i tilsynet med skolerne deltog kapellanerne med. Havde det været anderledes, vilde jeg have følt mig meget ilde, nu derimod var der i så henseende ingen trykkende byrde, og jeg havde på en måde fripræstens stilling. Des stærkere følte trykket fra et andet hold, når jeg efter tur skulle døbe børn i massevis, vie ægtefolk, jordfæste døde, atter massevis. Det er noget, mangen københavnsk præst har sukket og vil blive ved at sukke over. Også de store altergange havde sin såre mørke side. Hvad skal, hvad kan der dog gøres for at vække liv i disse døde vanekristne? Den mest samvittighedsfulde præsts arbejde er som en dråbe i havet.

Jeg prædikede gerne til aftensang, det var mig en kær time. Vel strømmede de ikke her til min kirke som i Starup, og sjældent kunne den kaldes overfyldt; folkeyndest i København nød den gang ingen, som gjaldt for en ven af Grundtvig. Der var måske også vel meget af det malende i min prædiken og afgjort ikke nok af det gennemlevede.

Imidlertid blev fristen til selvophøjelse i alt fald mindre under disse omstændigheder, og jeg var gald og tilfreds med dem, der kom i kirken. Lange rækker konfirmander ned ad hele kirkegulvet har jeg ikke ønsket og heller ikke nogen sinde haft. For så vidt jeg havde tænkt mig det muligt, at de, der søgte mine forelæsninger også vilde søge mine prædikener, måtte jeg derimod føle mig noget skuffet. De, der kom i kirke, kom også tit på forelæsning, ikke omvendt.

Den menighed, jeg efterhånden fik, var en fast sluttet kreds, der vidste, hvad den søgte i Guds hus. En del havde om formiddagen været i Vartov kirke, de øvrige kom gerne fra andre hold, hvor kristelig vækkelse havde udbredt sig, og blandt dem, for at nævne en enkelt I. A. Hansen, dog blot til en tid. Hos de strengere Pietister fik jeg ikke sønderlig indgang. Når jeg viste hen til Herren, som han åbenbarer sig i menigheden gennem ordet og sakramenterne, mente de, det kunde være godt og sandt alt sammen, og alligevel fattedes der noget. Jeg har ikke ensidigt gået op i Grundtvig og ved, jeg stærkere end han lagde tonen på loven og pligten. De hørte altså det rævsende ord, som vækker synderen af dvale og kalder til bod, det bør og skal altid lyde i kirken; kun lød det for deres øren ikke strengt nok og heller ikke jævnlige nok.

Men blandt min menighed var elskelige sjæle, ingen elskeligere end min svoger Scheuermann, så forholdet til ham og dem blev mig til stor velsignelse. I fjor mindedes jeg igen derom på en rørende måde. På mine spasereture i Ordrup lagde jeg mærke til en gammel, gråhærdet negerinde, som hver gang jeg kom om ved det hus, hvor hun boede, stod i døren og nikkede så venligt: "god dag, herr magister"! Jeg hørte på den titel, hun måtte kende mig fra gammel tid, men gjorde mig ikke videre tanker derved. Så standsede hun mig en dag og sagde, hun kunde dog ikke lade være at takke mig for hvad jeg en gang havde været for hende. Hun havde tjænt i et godt hus, hvor man fik lov at gå i kirke, og stadigt havde hun hørt mig prædike. "Ja", sagde hun på sit brudne neger-mål, "De gav mig mange gode ord. Dem kan jeg nu ikke længere gøre regnskab for, men ét må jeg sige Dem. Det, De fortalte om vor frelser, det sidder her inde, derfra og dertil – hun

pegede på hjertet - , og det gør så godt endnu. Gud velsigne Dem, herr magister"! Ordet vender dog aldrig tomt tilbage!

Skønt sygeberetninger i København des værre ikke er nær så almindelige som på landet, forekom de dog jævnligt, især hos den fattige klasse. Jeg blev hentet til tyfusstuerne på hospitalerne, til de overfyldte, tilsnavsede, elendige rønner ude i borger- eller adelgaden eller på Kristianshavn, "hvide ros", "tordenskyen". Og usselheden blev dobbelt trykkende, når jeg umiddelbart fra en pragtfuld bryllupsfærd kunde blive flyttet hen til en døende, der udåndede sit sidste suk under det hullede tag, på et leje af strå og klude. Mynster har gjort samme erfaring, han omtaler det i "meddelelserne".

Det, som her måtte gribe mest, var den dorske ligegyldighed for alt åndeligt hos de fleste fattige; den har vel nu, siden socialismen kom op, snarere tiltaget end aftaget. I hjemmet høre de kun om usseldom og synd, eder og forbandelser, og i kirken ser man dem næsten aldrig; undskyldningen er selvbunden: "vi har ingen ordentlig kjole at tage på og kan ikke i vore pjalter vise os imellem folk!" Jeg hører ikke til de meget bløde sjæle og har tit bebrejdet mig, at jeg ingen stærkere følelser havde for menneskelig nød. Men denne nød er af den art, som råber mod himlen.

Hvad skal vi gøre i vore store stæder for at lyse op med ordet der, hvor for menneskelige øjne al adgang synes spærret for det? det er et spørgsmål, som i vore dage falder tungt på fromme hjerter trindt i kristenheden, det har opmandet dem til kærlighedsgærninger uden tal, og alligevel er og bliver det det brændende spørgsmål. Heller ikke på mig slap det. Jeg tænkte på at samle folk fra disse kvarterer af byen søndag aften til en opbyggelse, og den plan kom virkelig i gang nogle år senere, jeg skal fortælle derom. Endnu skete imidlertid intet, jeg følte hele min afmagt, pligten stod der bydende, men ævnen til at gøre den fyldest var ringe. Tit og mange gange har jeg talt derom med min svoger, der havde så varmt et kristeligt hjerte og var mig til megen trøst.

Sjæleplejen i København stiller ualmindelige, tit næsten uoverkommelige krav til en præst, hvis den skal røgtes vel, som langt fra ikke sker altid. Kændte og ukændte mennesker komme op til ham; den ene har sin sjælenød at klage eller en sorg i sin familie, den anden har et skriftsted, hvorover han muligvis har gjort sig de særeste forestillinger; en har gendøbere sat i tvivl om hans dåb, en anden vil have haft syner og åbenbarelses, det er især tilfældet med kvinder. Jeg mindes en dame, som sendte mig det ene brev efter det andet, glødende breve, hvori jeg stod for hende som en Guds engel.

Vel da den præst, hvem nådegaven er givet, så han ikke blot kan gå ind i disse sjæle, men endogså søge dem op, der ikke søge ham, så han kan rette og vække, tugte og trøste og skifte ordet ud mellem dem! Jeg tør ikke rose mig af denne nådegave, for jeg har ej været den værd. Det lidet, jeg ævnede, stræbte jeg at gøre og havde gavn af det for min egen sjæl, der endnu kunde bruse vildt og syndigt nok; jeg føler imidlertid selv bædst, hvor lidet det dog var. Og når jeg så fandt en trøst ved at se hen til rigt udrustede, udmærkede præster, der i så henseende ikke gjorde stort mere end jeg, var det noget, som aldrig burde have trøstet mig.....